

Oświadczenie złożone przez senatora Adama Szejnfelda na 12. posiedzeniu Senatu w dniu 18 czerwca 2020 r.

Oświadczenie skierowane do prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego

Szanowny Panie Premierze!

Samorząd terytorialny to fundament demokratycznego państwa. Dlatego od 1990 r. następujące po sobie władze kraju stawiały duży nacisk na umacnianie siły i roli samorządu w Polsce. Niestety obecnie – i to w jubileusz 30-lecia samorządu gminnego – sytuacja w polskich gminach i powiatach poważnie się pogarsza zarówno pod względem statusu jednostek samorządu terytorialnego, a więc zakresu kompetencji i władztwa samorządu na swoim terytorium, jak i pod względem stanu finansów publicznych.

Niepokój o stabilność finansową i możliwości wywiązywania się JST ze swoich obowiązków potwierdza się m.in. w badaniu ankietowym przeprowadzonym w Wielkopolsce przez Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski. Stowarzyszenie to jest jedną z największych regionalnych organizacji jednostek samorządu terytorialnego w Polsce. Działa nieprzerwanie od 1991 r., a jego członkami są nie tylko małe i średnie gminy czy powiaty, ale także tak znaczne ośrodki miejskie, jak Poznań, Gniezno, Kalisz, Konin, Piła czy Ostrów Wielkopolski.

We wspomnianym badaniu ankietowym stowarzyszenia udział wzięło aż 72% gmin i 80% powiatów. Ze względu na to, że w ramach dochodów JST zasadnicze znaczenie ma odpis od podatku dochodowego od osób fizycznych – stanowi niemalże 40% dochodów budżetowych – w analizach szczególną uwagę poświęcono wielkości wpływów budżetowych samorządów z podatku PIT. Porównano wpływy w I kwartale 2020 r. w stosunku do I kwartału 2019 r., a także wpływy w miesiącu kwietniu 2019 r. do miesiąca kwietnia 2020 r. Na tej podstawie powstał raport pt. „Dochody JST z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych”.

Zebrane dane nasuwają, niestety, bardzo niepokojące wnioski. W bieżącym roku nastąpiła bowiem silna obniżka dochodów JST z tytułu udziału w podatku PIT. Jest to groźne, tym bardziej że gminy i powiaty mają niższe wpływy również z innych tytułów. Na to wszystko nakładają się nowe trudności związane z negatywnymi skutkami epidemii, które są powodem nie tylko kolejnych ubytków w dochodach, ale i wzrostów wydatków samorządów wynikających z ich nowych obowiązków.

Mimo takiego stanu rzeczy i konieczności wsparcia JST w tej trudnej sytuacji, wydaje się, że samorząd jest jedną z tych instytucji życia publicznego, która nie została objęta kompleksowo systemowym programem wsparcia przez rząd. A to samorządy obecnie są na pierwszej linii frontu w walce ze skutkami epidemii. Dzieje się tak nie tylko dlatego, że zasadniczą część służby zdrowia to placówki samorządowe, ale także dlatego, że w praktyce to JST odpowiadają za wdrażanie wielu regulacji ustanawianych centralnie, np. jeśli chodzi o wsparcie dla przedsiębiorców czy zapewnienie działania oświaty lub płynności transportu publicznego.

Analiza raportu Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Wielkopolski pokazuje, że radykalnie spadły dochody z tytułu PIT. Wielkopolskie gminy uzyskały średnio dochód z tego tytułu na poziomie 61% w porównaniu z rokiem poprzednim, co jest ubytkiem trudnym do zrekompensowania, bowiem trzeba pamiętać, iż nie jest to wynik wyłącznie epidemii. Ona przecież trwa w Polsce nie od zeszłego roku, ale dopiero od marca bieżącego roku. Na ten stan rzeczy składają się różne przyczyny, także zmiany ustawowe podejmowane przez rząd. Chodzi np. o zmiany w podatku PIT oraz w innych podatkach oraz opłatach, chociażby w podatku od nieruchomości czy w opłatach za użytkowanie wieczyste. Nie bez znaczenia dla finansów samorządowych był również wzrost płacy minimalnej, reforma oświaty oraz nie w pełni zrekompensowane przez rząd podwyżki płac dla nauczycieli. Efekt tego wszystkiego będzie zatem widoczny nie tylko w budżecie na rok 2020, lecz także w przyszłych latach.

W związku z zaniepokojeniem trudną sytuacją budżetów samorządowych zwracam się do Pana Premiera z pytaniem, jakie środki zaradcze, mające na celu wsparcie jednostek samorządu terytorialnego, zamierza podjąć rząd, aby przywrócić poprzedni poziom dochodów samorządów w Polsce oraz ustabilizować ich sytuację finansową? Zarówno obecnie, w czasie kryzysu wywołanego epidemią COVID-19, jak i w późniejszych latach.

Z poważaniem
Adam Szejnfeld